

נוביני קרקובסקיה **Nowiny Krakowskie**

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
 Związek Krakowian w Izraelu
 Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
 ת.ד. 17209 תל אביב 6117102

cracowassociation@gmail.com

טלפון: 054-4436366, פקס: 09-9579540

<http://cracowassociation.blogspot.co.il/>
www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 91, אוגוסט 2014 אב תשס"ד

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

עבודות תחזוקה מתבצעות בשני בתי כנסת בקרקוב

בית הכנסת הרמ"א ובית הכנסת טמפל קיבלו מענקים מקרנות ציבוריות של משרד התרבות והמורשת הלאומית, לצורך ביצוע עבודות תחזוקה ושיפוץ, לבית הכנסת הרמ"א הוענק סך של רבע מליון זלוטי ולטמפל – 300 אלף זלוטי. שני בתי הכנסת הללו הם בעלי ערך היסטורי ותרבותי רב, והקהילה היהודית מימנה, עד כה, את העבודות הנדרשות לתחזוקה ממקורותיה העצמיים. במהלך השנים התגלו במבנים פגמים מהותיים יותר, שמחייבים תיקונים יסודיים, ולכן גויס הסיוע הממשלתי. בבית הכנסת הרמ"א נמצא מרתף גותי מתחת לאולם התפילה, ויש צורך

לבצע בו עבודות ניקוז ובידוד, כדי לאפשר שימוש בחלק הזה של המבנה. במהלך העבודות נחשף צבע על הקיר הצפוני של אולם התפילה, ככל הנראה עוד מהמאה השבע עשרה. עבודות התחזוקה בבית הכנסת הטמפל אמורות למנוע פגיעה משמעותית במבנה בשל עבודות הרחבה ושיפוץ חוזרים ונשנים שבוצעו במהלך השנים בבנין. העבודות מיועדות לחזק את היסודות של הבנין, שבשל שקיעה לא אחידה שלהם נגרמים סדקים בקירות בית הכנסת. לאחר סיום עבודות אלה תושלם גם עבודת העיצוב הפנימי המהודר של המקום.

פתיתים,

הרב ישראל שורין ז"ל כותב בספרו "מורה האומה" (ספר ראשון) כד: "הרמ"א כתב ספר תורה לעצמו, בכתב ידו הקדושה. עד פרוץ המלחמה האחרונה היה הספר שוכן בארון הקודש בבית הכנסת של הרמ"א בקרקוב. בספר תורה זה קראו בקרקוב רק ביום הכיפורים והוא נמצא כיום בירושלים". האם מישוהו יודע משהו על כך?

וענין דומה: זוג דלתות שהיה שמור בבית הכנסת "הגבוה" שברחוב יוזפה 38, נמצא היום במוזיאון ישראל בירושלים. והשאלה היא איך ומתי הגיע לשם?

בבית הכנסת איזיקה שברחוב קופה מתקיימים, במהלך הקיץ והסתיו, סידרת קונצרטים של מוזיקת כלזמר. הלהקה המבצעת מבקשת להציג לקהל את התרבות היהודית שהיתה במקום, יחד עם עיבודים מודרניים לאותן מנגינות.

סלבומיר נאבראט (Nawrat) מקרקוב מבקש לסייע לו באיתור שני בני משפחה, גבר ואשה, אשר בזמן המלחמה הוסתרו על ידי סבתו אווה נאבראט לבית יאשיק (Jasiak). בזמן המלחמה התגוררה הסבתא בכמה מקומות, בין היתר ב-שוק קרפארסקי, ברחוב שופן וברחוב אוונדניצה (Urzędnicza) מס' 59/5. בשנת 1984 ביקרה בפולין הגברת שהוסתרה על ידי הסבתא, וחיפשה את הסבתא או את בני משפחתה. כל מי שיכול לסייע מתבקש לכתוב למערכת.

הספסל השביעי של יאן קרסקי מוצב בקרקוב

פרופ' יאן קרסקי (1914-2000) חסיד אומות עולם של "יד ושם" ואזרח כבוד של מדינת ישראל היה בין היחידים שפעל על מנת לחשוף לעולם את השמדת היהודים. בסוף שנת 1942 התגנב פעמיים לתוך גטו ורשה' ושם נפגש עם המנהיגים היהודים במטרה ללמוד על הארועים שהתרחשו בגטו ולחשוף אותם לעולם. בנובמבר 1942 נמלט למערב, נפגש עם שר החוץ הבריטי, עם נשיא ארה"ב ומנהיגים נוספים. רבים מאלו שעמם נפגש לא האמינו לו. קרסקי אמנם לא הצליח להציל אף יהודי, אך מאמציו הבלתי נלאים לחשוף את מצבם של היהודים ולעורר את בנות הברית לפעולה להצלת מיליוני יהודים היו יוצאי דופן.

אחרי המלחמה התאזרח בארצות הברית והיה למרצה באוניברסיטת ג'ורג'טאון. לכבודו הוצבו "ספסלי יאן קרסקי" – עד כה הוצבו שלושה ספסלים בעולם (באוניברסיטת ג'ורג'טאון בניו יורק, בווינגטון ובאוניברסיטת תל אביב), ושלושה הוצבו בפולין (בלודז', קיילצה וורשה). עכשיו זוכה גם קרקוב ב"ספסל קרסקי. כרגע מוצב הספסל בכניסה למרכז לדיאלוג בסטרדום, ובסתיו הוא אמור לעבור למשכנו הקבוע, בצמוד לבית הכנסת רמ"א בשרוקה.

למאחרים בתשלום דמי חבר
לשנת 2014 בסך 150 ש"ח

שלחו המחאה לת.ד. 17209

תל אביב 6117102

לחליפין בצעו העברה בנקאית

לחשבון 2167/89

בנק איגוד (13) סניף 079 הרצליה

אבלים ומשתתפים בצער המשפחה

על פטירתו של חברנו

דיגמונט שיידלינגר ז"ל

בוגר הגימנסיה העברית בקרקוב

עתונות יהודית בשפה הפולנית

בין שתי מלחמות העולם התפרסמו בקרקוב מספר רב של כתבי עת יהודיים בשפה הפולנית, כולל יומונים, שבועונים, דו-שבועונים וירחונים. רק כמחצית הצליחו לשרוד במשך יותר משנה, וחלקם ראו אור רק מספר מוגבל של פעמים. עתון אחד בלבד, נובי דז'יניק, ראה אור במשך כל התקופה כולה.

העתונות היהודית בקרקוב בשפה הפולנית נשלטה, ברובה, בידי מפלגות וארגונים פוליטיים, ועסקה במגוון רחב של נושאים. גם לעמותות וארגונים מקצועיים היו בטאונים וכן תנועות נוער השונות שנתמכו על ידי זרמים פוליטיים, הוציאו כתב עת מטעמם. בין הפרסומים היו גם יומונים חברתיים תרבותיים, ואף מגזין אחד לילדים.

מניתוח התוכן של המאמרים בעתונים אלה עולה כי מקום נרחב הוקדש לפוליטיקה, כלכלה וליחסים בין היהודים לפולנים. סוגיות תרבותיות ואידאולוגיות, כפי שהוצגו מעל דפי העתונים היהודים, נועדו לסייע במאבק נגד חוסר סובלנות דתית ולאומית. עמדתו פוליטית, פולמוסים אידאולוגיים ופילוסופיים עקפו את תהליך השינוי המתרחש בחיים הפוליטיים היהודים.

העתונים העיקריים שהתפרסמו באותה תקופה הם:

Nowy Dziennik ("יומון חדש") – נחשב לעתון החשוב ביותר בין עתוני קרקוב על הציבור היהודי ובעל ההשפעה הרבה ביותר, בתקופה שבין שתי המלחמות. העתון, שייצג את מפלגת הציונים הכלליים, ראה אור מ-7 ביולי 1918 ועד 2 בספטמבר 1939.

עתון בעל גישה ציונית שהופץ ב-18,000 עותקים. בין הכותבים בעתון היו יהושע אוזיאש טהון, פנחס גולדווסר, מיכאל רינגל, הנרי מרגוליס ושבח וולקובסקי. עורכי העתון היו: וילהלם ברקלהמר (1918–1934, 1920), קרול לס-בדר (1919), שמואל ליבסקינד (1920), יעקב פרוינד (1919–1920, 1923–1925), מקסימיליאן פלדמן (1921–1922), אוזיאש זילברבוש (1922–1923), דוד לזר (1925), זיגפריד מוזס (1925–1934), משה קנפר (1934–1939). בסוף שנות העשרים של המאה הקודמת שולבו בעתון איורים רבים והדפסה בצבע, וב-1937 החל העתון לראות אור בשתי מהדורות יומיות, כשמהדורת הערב היתה ברובה בעלת אופי סנסציוני.

מעל דפי העיתון נדונו נושאים בענייני דיומא, סוגיות פוליטיות, כלכליות וחברתיות, וכן נושאים בתחום התרבות והספרות. נושאים פוליטיים נדונו בשני מישורים: הפנים-פולני והבינלאומי. האידאולוגיה הציונית נדונה בהרחבה רבה, וכללה דיווחים מהקונגרסים הציוניים ומכנסים ארציים של הארגון. מקום רב הוקדש בעתון לנושא לדיווחים שוטפים מירושלים, תל אביב, וינה, פריז ולונדון, שבו היו עורכי כתבים קבועים, ולנעשה בתפוצות.

בכתב העת נדונו נושאים הקשורים במצבו של הציבור היהודי בפולין, כמו כן סוגיות הקשורות בארצות העולם. המערכת הקדישה תשומת לב מיוחדת לבעיות כלכליות וחברתיות של הרפובליקה הפולנית, מצב מעמד הביניים והדרישה לשיפור מצבו החומרי. לא מעט מקום הוקדש לסוגיות הדו-קיום בחברה הפולנית, בין יהודים לפולנים והובעה כמיהה ליחסים טובים עם הפולנים, וכן הדגיש העיתון את שאיפתם של יהודי פולין להשיג אוטונומיה לאומית על אדמת פולין ולהקמת "בית לאומי" בפלשתיין.

יחד עם זאת, לא אחת הובעה מעל דפי העתון ביקורת על האנטישמיות הגלויה שבאה לידי ביטוי בעיקר בתחום הכלכלי וקביעת מגבלות בפני הסטודנטים היהודים באוניברסיטאות בפולין, והמהלכים בבית הנבחרים הפולני

הגליון האחרון של "נובי דז'יניק" 2.9.1939

שנועדו לקבוע תקנות ולחוקק חוקים שמטרתם להפלות את האוכלוסיה היהודית, ולהגביל את זכויותיו של הציבור היהודי בפולין.

בין הפובליציסטים הנודעים והפעילים הציוניים במסגרת "יומון חדש" היו אוזיאש טהון, וילהלם ברקלהמר, איגנצי שוורצברט, אליהו טיש, שמואל ליבסקינד, חיים הילפשטיין, זיגמונט הוכפלד, הנרי לזר, משה קנפר, שלמה ורהפטיג, וילהלם פלק, פרנסיס זוננשיין, אדולף שטנד ואברהם קורקיס. כתבות ויתר החומרים שלחו לעורך גם ברנרד זינגר, אפולינרי הרטגלס, יצחק גרינבאום, לאון רייך, יאנוש קורצ'אק, מאוריצי ספרין, שלום אש, מאיר בלבן ואלברט איינשטיין.

העתון "יומון חדש" פרסם גם מוספים בנושאים שונים, בין יתר: "מוסף המוסיקה" (1929–1930), "הבית שלנו ובית הספר" (1929–1932), "יומון ילדים ונוער" (1939–1928), "על פלשתיין" (1935–1937), "רופא המשפחה" (1926–1939), "קול האשה היהודיה" (1939–1928), "מוסף לספרות ואמנות" (1926–1939), "האקדמאי" (1937–1931), ו"ביקורת סרטים" (1937–1927).

בין כתבי העת לא נעלם מקומם של כתבי עת של ארגוני נוער המזוהים עם התנועה הציונית.

"שחר" של איחוד הנוער היהודי האקדמאי של האוניברסיטה הגלונית, שהיה פעיל בקרקוב מאז שנת 1922, שם לו למטרה להנחיל לחבריו חינוך ברוח התרבות היהודית: הנחלת השפה העברית, העמקת תחושת ההזדהות עם פולין, חיפוש דרכים למציאת שפה משותפת עם הציבור הפולני, והעמקת ידיעותיו על הרעיון הציוני.

עתונות יהודית בשפה הפולנית (המשך)

בידי עיתונים אשר שימשו שופר למפלגות ולארגונים פוליטיים, הרי שגם עמותות חברתיות ומקצועיות ותנועות נוער פרסמו את דברם באמצעות עיתון ששימש שופר לדעותיהם. היו כתבי עת שעסקו בתחום החברתי והתרבותי, וכן יומונים שעסקו בענייני דיומא, ובטאונים של ארגונים ועמותות בנושאים וסוגיות יחודיים לקהילות שלהם. כתבי העת כללו לא מעט פרסומות, שהיוו את מקור ההכנסה העיקרי של מערכות העיתונים.

עוד ראו אור הבטאונים:

"לכימאי" בטאון יוקרתי שהיה נפוץ בקרב אנשי מקצוע יהודים ופולנים כאחד.

בולטין מחוז "קרקוב – שלזיה" איגוד משתתפים יהודים במלחמות לעצמאותה של פולין, שראה מיוני 1934 ועד נובמבר 1938. המוציא לאור הנציח את השתתפותם של יהודים בהתקוממויות ובמאבקים הלאומיים הפולנים ומדגיש בהצהרותיו האידיאולוגיות את "השאפה לעבוד יחד" כדי להעמיק בקרב האוכלוסייה היהודית את תחושת ההזדהות האזרחית ושיתוף הפעולה למען המדינה.

"הנכה היהודי" המפרסם מאמרים על האינטרסים של הנכים, היתומים ואלמנות מלחמה ומופנה לא רק לקהילה היהודית, אלא גם לציבור הפולני.

"עיתון הקהילה" שראה אור מטעם מוסדות הקהילה היהודית בעיר, בתפוצה של 6,000 עותקים, וכולל מגוון רחב של מידע הנוגע לפעילותה של הקהילה, פרסום הודעות ודיווחים על פגישות ודיונים של מועצות המנהלים של מוסדות הקהילה.

בשנים 1928-1929 התפרסם כתב עת מטעם ארגון **"בני ברית"**, והופעתו הופסקה מסיבות לא ידועות.

"מכבי": בשנים 1936-1937 ראה אור הירחון "מכבי", ביטאון מועדון הספורט מכבי, בו התפרסמו מאמרים על הנעשה במועדון בתחומי הפעילות השונים: שחייה, כדורגל, סקי, אתלטיקה, רכיבה על אופניים ועוד.

"אמנות עכשוויות": ב-1934 ניסתה אגודת ציירים ופסלים בעיר להוציא לאור ירחון, שמטרתו לעורר עניין ביצירה אמנותית בשכבות הרחבות של הציבור היהודי והפולני, לשם יצירת סוג של קירוב לבבות בין שני ציבורים אלה.

ב-1934 ראה אור הירחון **Rzut** ("ההדיפה"), בעריכתו של חיים קונרייך שפרסם ניתוח סוגיות בתחום הספרות, התרבות והאמנות. בין דפיו פורסמו דברי שירה, סיפורים, פליטונים, מסות פילוסופיים ומאמרים על היוצרים הבולטים של הספרות וסקירות על סרטים חדשים.

"קול הסוחר" ראה אור רק פעם אחת ב-1935, ופנה לציבור הסוחרים בעיר, בקריאה לציבור הפולני להפסיק את החרם הכלכלי הפולני נגד היהודים. עורכי העיתון קראו לשיתוף פעולה בין שני הלאומים, להשגת יעדים כלכליים משותפים במטרה לתרום לשיפור המצב הכלכלי של המדינה וכל אזרחיה.

במשך עשרים השנים שבין שתי מלחמות העולם שיקפה העיתונות היהודית של קרקוב בשפה הפולנית את תהליך התהוות התובנות הפוליטיות בקרב הציבור היהודי, כשכל אחד מכתבי העת היה נאמן לתובנותיו הפוליטיות. העיתונים עסקו בארועים מהבטים כלל ארציים, בתחומים פוליטיים, חברתיים וכלכליים. כתבי העת ביטאו את שאיפת הציבור היהודי להיות שותף בנעשה במדינתם, פולין.

המאמר מתבסס על עבודת המחקר של צ'סלב בז'וזב ו-סבינה קביצ'ין תרגם ותימצת: עמי פמפר

האיחוד החל להוציא לאור ירחון בשם **"צופים"**. מעל דפי הירחון נדונו נושאים הנוגעים במרקם החיים היהודי: נושאים הקשורים ברעיון הציוני, דווח על הנעשה באיחוד הנוער היהודי, תרבות, ספרות ואמנות יהודית, היצירה ביידיש ובעברית ותרומתן לחברה ולעם. תשומת לב מיוחדת הוקדשה לסוגיית ההיסטוריה המשותפת - יהודית ופולנית. הירחון מייצג את הפרדיגמה של הפילוסופיה היהודית, והציג את היחס של בני הנוער היהודים לחברה הפולנית, ובמיוחד בני הנוער האקדמי המבקש לשותף את האינטליגנציה הפולנית באידאלים ועקרונות של הציונות. בהתייחסו לדו-קיום עם העם הפולני העתון מחה בחריפות נגד הנהגת "ספסלי גטו" ו-"נומרוס קלאוסוס" באוניברסיטאות. העתון קבע כי פעולות כאלה, של אפליה נגד היהודים, יפגעו בשמן הטוב של האוניברסיטאות בפולין וביאו חרפה לעם הפולני.

"הכרוניקה של האקדמאי": מוסף קבוע בירחון, ובו דיווח על אירועים חשובים ומרכזיים בקרקוב, ורשה, לבוב והאקדמיה בוויילנה וסקירה כללית של כתבי עת וספרים חדשים. בין הכותבים בירחון היו גם פוליטיקאים ציוניים בולטים ביניהם יהושע אוזאיש טהון, לואיס אוברלנדר, איגנצי שוורצברט ואפולינרי הרטגלס.

"עקיבא", ארגון נוער ציוני דמוקרטי, הוציא לאור ירחון - **"הנוער"**. עורך הירחון היה אלברט הוכמן, ובירחון התפרסמו, בנוסף לכתבות על הרעיון הציוני, גם סיפורים, שירה, תאורי נוף וחומר המיועד לדור הצעיר.

תנועת "עקיבא" הוציאה לאור גם את כתב העת "דברי עקיבא", אשר הופיע מנובמבר 1933 ועד יוני 1939. העורכים היו של איגנצי נישטהאוסר (1933-1937), יהודה אורנשטיין (1937-1939) ושמועון דרגר (1938-1939).

בשנת 1934 החליטה התנועה הרוויזיוניסטית להוציא לאור את השבועון **"בימת העם"** בעריכתם של אברהם רוזנמן, יאן בדר, יעקב רובין ושלוש רוזנפלד. השבועון הבטיח לשמש שופר לרעיון הציוני, לדון בהרחבה בכל היבטיו, לשרת את הציונות, להאיר ולהציג את האמת, להפיץ את הקריאה לאקטיביזם ציוני, להמשיך את המסע הגדול של הרעיון הציוני של תאודור הרצל, לשאת בגאון את דגל הרוויזיוניזם הציוני ומידי שבוע לדון בכל דבר הקשור בחיי הציבור היהודי על היבטיו הפוליטיים, הכלכליים והתרבותיים. הבטאון נועד לקהילה היהודית ולחוגים הציוניים, והעורכים קיוו כי כתב העת יעניין גם את הציבור הפולני.

הדו-שבועון **"חיים חדשים"** הושק בדצמבר 1918, בעריכתו של הנריק שרייבר, בתפוצה של כ-4,000 גליונות. כתב העת פנה לקהל הסוציאליסטים היהודים והפולנים. עם חברי המערכת נמנו איגנצי אלכסנדרוביץ, וילהלם אלכסנדרוביץ, יעקב ברוס, יז'י גליקסמן, בוריס יופה, ליאון פיינר ומיכאל שולדנפריי. במאי 1919 התמזג "חיים חדשים" עם השבועון "קול הבונד" שהופיע בורשה.

שופרו של **"הבונד"** בקרקוב היה הירחון **Walka** ("המאבק") בעריכת עמנואל שרר. הירחון ראה אור בשנים 1924-1927, באופן בלתי סדיר ועם חברי המערכת נמנו ליאון הירש, איגנצי אלכסנדרוביץ, יז'י גליקסמן, סיימון מנדלסון וליאון פיינר. העיתון העלה סוגיות בתחום החברתי, הפוליטי והכלכלי, דן בחיי השכירים ותנאי העסקתם, והוביל מאבק לשיפור מצבם בציבור היהודי. בכתב העת התפרסמו מאמרים רבים בתחום הספרות והתרבות, שחלקם הוקדשו לסופרים פולנים. בשנת 1928 עבר בית ההוצאה לאור לוורשה, שם הוא המשיך להופיע עד 1932 בתוך כתב העת "המאבק שלנו".

למרות שבקרקוב של השנים 1918-1939 היתה הבכורה

ציור קיר חדש על ביתה ההיסטורי של משפחת בוסק

בראשית חודש יולי השנה, הסתיים ציור הקיר המרשים הכולל קטעי תמונות של הצייר ליליין אפרים משה, מחווה לאמן ולהדות קרקוב. הציור צויר לכבוד פסטיבל "התרבות היהודית בקרקוב" שנערך ביולי השנה בעיר קרקוב.

הציור צויר על הקיר החיצוני של הבית ברח פלאץ-באוול 3 בקז'ימיז', מאחורי בית הכנסת הישן "אלטע שול" וניתן לראותו מכיכר שרוקה. בנוסף לציור נקבע גם לוח זיכרון לזכר משפחת בוסק הקרקובאית, ליד הכניסה לבית.

מלאכת אומנות זו נעשתה ע"י קבוצת גרפיטי ישראלית "צעבראכן פינגר" - "האצבעות השבורות" (Broken Fingers). הקבוצה כוללת מאיירים, מוזיקאים ואמני גרפיטי בישראל ובחול"ל והחלה את דרכה המקצועית בחיפה בשנת 2001.

הבנין ברח' פלץ באוול נבנה בשנת 1896 ע"י סבא רבא של המשפחה, ליפמן אליעזר בוסק, על קרקע השייכת כבר מהמאה ה-17 למשפחת בוסק לדורותיה. במשך דורות נודע שם של הבוסקים בקרב אנשי הקהילה באזור קז'ימיז'. בבית זה נולדו כמה דורות של המשפחה וביניהם אבי אריה ליביש בוסק ואחי מאיר בוסק, סופר משורר והיסטוריון שתיאר בפרוזה ושירה את קורות המשפחה והקהילה משחר קיומה עד סופה הטרגי בימי השואה.

האמן אפרים משה ליליין Maurycy Lilien, נולד בשנת 1874,

בגליציה. ליליין היה צייר, צלם ותחריטאי יהודי, ממייסדי "בצלאל". שמו יצא לפניו בזכות יצירתו בנושאי יהדות וציונות והוא כונה "האמן הציוני הראשון". בשנים 1889-1893 למד באקדמיה לאמנות בקרקוב, מתוכן שנתיים אצל המורה הפולני יאן מטייקו.

עיקר פרסומו של האמן ליליין בא לו בזכות תמונתו המפורסמת של הרצל על מרפסת המלון בבזל, בשנת 1901. בשנת 1906 עלה לארץ ישראל, ויחד עם בוריס שץ ייסד את בית הספר לאמנות "בצלאל". כעבור שנה חזר לגרמניה, שם חי רוב ימיו. ליליין נפטר ב-1925 בגרמניה ועל שמו קרוי רחוב בעיר תל אביב.

יוסף בוסק

הבית בשרוקה ששקע

מדרום לבית ששקע עמד בית הכנסת הישן שהוקם במאה ה-14. הוא היה מהעתיקים והמפוארים בפולין, ולאולם הגדול של בית הכנסת היו יורדים במדרגות. היו שהסבירו את הירידה על יסוד "ממעמקים קראתיך..." אך כנראה הסיבה לכך שונה: הכמרים בעיר לא הרשו ליהודים להקים בית תפילה שיתנשא מעל לבנייני הכנסיות שלהם. התחכמו היהודים והעמיקו את רצפת הבניין, ובאופן זה קיבלו אולם תפילה גבוה, אף שמבחוץ לא הוכר גובה הבניין במלואו.

הכנסת בלילה, נקרא לעליה לתורה, נכנס ובפנים ראה את ספר התורה מונח על השולחן. הוא ברח מעל לספר, ואז שמע קול קורא בתורה. כשהסתיימה הקריאה, יצא. וקרו מקרים שהמוזמן לעליה לתורה לא נכנס – ובאותה שנה מת.

עד פרוץ מלחמת העולם השנייה, כל בוקר, לפני הכנסו לאולם בית הכנסת, היה השמש דופק שלוש פעמים על שער הברזל כדי לסמן לנפטרים שהנה בא היום, ועליהם לעזוב את הבניין למען החיים.

תקרתו המקומרת של בית הכנסת נשענה על שני עמודי אבן ענקיים. על אחד העמודים האלה סופר שמוצאו מבית המקדש בירושלים. ואיך הגיע לקז'ימיז? אחרי החורבן נישא על גלי הים, ובהגיעו לוויסלה החל לשוט נגד הזרם, ובבואו לקרקוב נעצר. באותו זמן בנו היהודים את בית הכנסת הישן בקז'ימיז, ובמצאם את העמוד הציבוהו בבית הכנסת.

סופר שבלילות היו מתכנסים בבית הכנסת רוחות המתים בבית כנסת, מתפללים וקוראים בתורה. וקרו מקרים שיהודי עבר לידי בית

משפחתי מכשאנוב ומנובי-סונץ

יהושע הולנדר וטובה-גיטל לבית קורץ: התלמיד החכם ובת הגביר

נולדתי בתל-אביב בשנת 1942. אבי, מנחם-מנדל הולנדר בן ליהושע הולנדר וטובה-גיטל קורץ, היה יליד כשאנוב. אימי, צילה-פייגה רייכרט בת יצחק-מאיר רייכרט ורחל הורוביץ, נולדה בלודז'. **לא היו לי סבא וסבתא**, והיו מעט קרובי-משפחה, אך כילד לא ידעתי מהם קשרי המשפחה עמם.

הורי לא דיברו הרבה על משפחתם. ידעתי שמשפחותיהם נכחדו "במלחמה ההיא", ושיש ביניהם "נדר" לדבר רק עברית או יידיש, ולא לדבר פולנית. שמי הוא כשם סבי מצד אבי, ושמו של אחי כשם אביה של אמי.

ההיכרות שלי עם המשפחות החלה, למעשה, כשהוטל על בתי הבכורה לערוך,

כחלק ממטלה בית-ספרית, חוברת "שורשים". באותם ימים אבי כבר לא היה בחיים, ואמי ניסתה לעזור במידע על משפחתה, אך על משפחת אבי לא היה לה מידע.

אמי ידעה לנקוב בשמות אחיה ובחלק משמות הדודים שלה. אך כאמור, על משפחתו של אבי לא היה לה מידע. ולמרות שנעזרנו בזיכרוננו של בן דודי מצד אבי, יעקב מילר בן ברונקה, שהצליח לזהות חלק מקרובי המשפחה שצולמו בתמונות שמצאתי בעזבונו של אבי, הרי עץ השורשים בענף של משפחת אמי היה מפורט למדי ואילו הענף של משפחת אבי היה דליל מאד.

עשרות שנים לאחר מכן, כאשר יצאתי לגמלאות, שבתי לעסוק בנושא. רוב בני המשפחה שהכרתי בילדותי כבר לא היו בין החיים, והתחלתי לחפש קשר אל צאצאיהם, כשאני נעזר בעץ משפחה ממוחשב באינטרנט.

נחום מנור (מונדרר), קרוב משפחה של אס אבי טובה-גיטל קורץ מכשאנוב, הוא שפתח בפני את העולם המשפחתי שלנו. נחום סיפק לי מידע על הענפים השונים של המשפחה, מידע שבו נעזרתי על מנת לאתר בני משפחה נוספים, ואלה בתורם הרחיבו את ענפי העץ.

את בני המשפחה איתרתי בדרכים שונות. חלקם זכרתי מילדות ומצאתי קשר אליהם באמצעות מספרי הטלפון, לגבי אחרים – זכרתי את מקום עבודתם, למשל לאון קורץ ממייסדי "אגד", ופניתי אל מקום העבודה בבקשה לקבל פרטים על האיש וצאצאיו. במקרה אחר מצאתי את שמותיהם של האב וילדיו באינטרנט, פניתי לעו"ד שיצגם, ומשם הובילה הדרך אל בני המשפחה, ומידע אודותם. וכך הלך והתרחב והסתעף העץ של משפחת קורץ, בעוד שהעץ של משפחת הולנדר נותר דל כשהיה.

ב"דפי-העד" של "יד-ושם" מצאתי מעט מידע על אחיו של אבי, בנות הזוג והילדים. בניירת ישנה של הורי מצאתי תמונה מצהיבה של אבי ליד מצבת אביו בכשאנוב, תמונה שצולמה ערב עלייתו של אבי לארץ ישראל, והצלחתי לזהות חלק מהכתוב על גבי המצבה: "בר' ברוך" ו-"נכד לכותב שובע-שמחות". המשכתי בחיפוש באינטרנט, בפורומים השונים של שורשים משפחתיים בשפות השונות כדי למצוא מי היה "שובע-שמחות", והגעתי אל מנחם מנדל לעזער שקבור בטרנוב. שם סבו של אבי היה ברוך הולנדר, ולכן הערכתי ששם המשפחה לעזער מקורו באם סבי. חיפשתי בספרות הרבנית ובהיסטוריה הרבנית, מצאתי את הספר הנ"ל, ובו שמותיהם של הבן והנכד שפעלו להדפסת הספר, אך עדיין לא מצאתי קשר בין בת מבית לעזער, להולנדר.

ניסיתי לאתר את תעודת הלידה או תעודת הנישואין

של סבי יהושע הולנדר, בתקווה שיהיו רשומים שם שמות הוריו (ברוך ו.....?). הוסבר לי שהמסמכים שנתרו אחרי המלחמה בכשאנוב, שרובם נשרפו, הועברו לארכיון האזורי בקטוביץ.

ב-2010 ביקרתי עם בני בארכיון בקטוביץ, ושם מצאנו את רישום הלידה של שלמה-שמיל הולנדר, אח אבי. הפקיד בארכיון אמר שיש אפשרות שחלק מהמסמכים מאוחסנים בארכיון-מחוז אחרים, הרי שעם שובי כתבתי לארכיונים בקרקוב ובסביבותיה וביקשתי לסייע לי באיתור תעוד על משפחתי. מאמצי צלחו. מאחד הארכיונים קיבלתי תשובה כי במפקד האוכלוסין של שנת 1890 נרשמו הורי סבי בשמות **ברוך ובריינדל הולנדר**, פורטו שמות 12 ילדיהם, וכי הם גרו ב'בית מספר 4' בעיירה נובי-סונץ. בשלב הזה לא הצלחתי לאתר את הכתובת הנוכחית של הבית, ואילו בעיריית נובי סונץ סרבו לסייע בעדי. חיפשתי בני זוג או צאצאים לילדי הזוג ברוך ובריינדל, אך מלבד אחות אחת של סבי, פרל, שנישאה לסלמון אניספלד, וכי ילדיהם ונכדיהם ניספו בשואה, לא מצאתי מידע נוסף.

עכשיו עמדה בפני המשימה של **זיהוי בית סבי בכשאנוב**. בן דודי זכר שהבית הוא רביעי או חמישי מהפינה של הרינק, מול הכנסיה, וברישום ישן בבית מצאתי כי כתובת הבית היא 'בית מס' 408'. במשרדי העיריה מצאנו כי בית 408 עומד היום ברחוב דובצ'יצקה 11 (Dobczycka). הלכתי לאותו בית. בחזיתו חנות, בקומה השניה דירות מאחור מבנים ומרתף. נכנסו לחצר ולאחת הדירות וגם למרתף שהיה מרתף היינות של סבי. צילמנו את הבית, ובן דודי אישר שאכן זה המקום.

ביקרנו בבית הקברות היהודי שבמקום. תודות לעבודת התעוד והשיפוץ של "גדעונים" (תלמידי בית הספר 'רעות' בירושלים) ידעתי את מיקומן של מצבות בני משפחתי. מצאתי את קבר סבי יהושע הולנדר ועליה המצבה המקורית, חבולה, ואת המצבה המחודשת שעל קבר הסבא-רבא שלי, סיני קורץ. התייחדנו עמם ואמרנו קדיש.

עוד למדתי, מתוך מאמר שקיבלתי ממוזיאון כשאנוב, כי סבתי, **טובה גיטל הולנדר** לבית קורץ נפטרה בביתה ולא כפי שידעתי עד אז שהיא נרצחה, כיתר בני המשפחה, באושוויץ. ברורים למציאת מקום קבורת סבתי לא צלחו, **התשובה נמוגה עם ילדיה באושוויץ**.

למדתי רבות על משפחות קורץ והולנדר, אך חסרים לי הרבה פרטים על בני משפחת ברוך הולנדר וקורות 'בית מספר 4' בנובי-סונץ.

יהושע הולנדר

ילדות בקרקוב

רחוב דיטלובסקה היה היפה ביותר ברובע היהודי קז'ימייז בקרקוב. ברחוב זה נולדתי בדצמבר 1921. לאורך הרחוב נמתחה שדרה שנקראה "פלנטי" ובה צמחו דשא ועצים מוריקים ומלבלבים. מדי ערב עבר מדליק פנסי הגז, והדליק אותם אחד-אחד. הבתים הגבוהים והנאים התכנסו בחצרות פנימיות מאחורי שערים שנסגרו מדי לילה, עת ה"שפרה" (סגירה, בגרמנית). כדי להיכנס אחרי השעה עשר צלצלנו או נקשנו על הדלת, ועבור תשלום מיוחד פתח אותנו עבורנו השוער הפולני.

הבית שבו גדלתי היה בית דתי ציוני, דואג ומקריין בטחון ואהבה, ועם זאת, כל ימי ילדותי ונעורי עברו עלי בלי נשיקות, חיבוקים, מחמאות ומילות התפעלות.

גרנו בבית מספר 64, בניין בן ארבע קומות, ארבע דירות בקומה. דירתנו היתה בקומה השלישית, הדירה הגדולה ביותר בבנין – ארבעה חדרים. לדירה היו שתי כניסות: האחת מחדר המדרגות לפרוזדור בתוך הדירה, והשנייה מגוזזטרה ארוכה שממנה נפתחו ארבע דלתות לארבע הדירות.

בקצה הגוזזטרה, שהיתה נטולת גג ופנתה לחצר הבית, היו שני בתי שימוש. כל אחד מהם שימש שתי משפחות. מובן שהציאה לשירותים דרך אותה מרפסת פתוחה, בחורף הקר של פולין, לא היתה תענוג גדול, וגם לחלוק את בית השימוש עם עוד משפחה – לא היה נעים. בדירה גם לא היה חדר אמבטיה, אבל אינני זוכרת שמישהו התלונן על כך או דיבר על זה. היום קשה לי לתאר מגורים בדירה ללא שירותים, אבל בשנות העשרים של המאה הקודמת זאת היתה המציאות ברוב הדירות בקרקוב, ולא רק שם.

היינו שבע נפשות בדירה: הורי אמי, הורי אחותי ואני והעוזרת הפולניה. בדירתנו היו שני חדרי שינה – האחד של סבא וסבתא והשני של הורינו בו ישנה גם אחותי. בנוסף היו חדר אוכל וחדר שקראנו לו סלון. אני ישנתי בסלון על מיטה מתקפלת שפתחנו מדי לילה. העוזרת ישנה במטבח, גם כן על מיטה מתקפלת. כלי המיטה של כולנו היו לבנים, עם רקמה לבנה ומונוגרמה, וכלי המיטה של העוזרת היו צבעוניים. כמה מוזר: היום כלי מיטה צבעוניים נפוצים ביותר, ואילו הלבנים – נדירים. באותם ימים כיבסה העוזרת על קרש כביסה, ואת הכבסים הרטובים תלתה לייבוש בעליית הגג שהיתה משותפת לכל דיירי הבית. לכל משפחה החלק שלה.

לכל אחת מן הדירות היה מרתף סגור, שבו אחסנו כמות גדולה של פחם לבישול בתנור שבמטבח ולהסקה בימי החורף. בפינת כל חדר ניצב תנור חרסית יפה, בנוי בגובה כשני מטרים. במרתף, גם אחסנו כמות גדולה של גזרי עץ יבשים שהיו נחוצים להבערת הפחם, וגם תפוחי אדמה. המרתף שימש גם לצינון התבשילים בימי הקיץ.

הרצפה בחדרים היתה עשויה מעץ, והיתה יפה מאד, אך דרשה טיפול יומיומי של הברקה בעזרת מברשת כבדה מיוחדת. רצפת המטבח היתה מעץ פשוט ואותה שטפו במים וסבון. את כל עבודות הבית האלה עשתה העוזרת הפולניה...

הבניין שבו גרנו והבניין הצמוד לו היו בבעלות בית היתומים היהודי, שבו התגוררו עשרות יתומים יהודים. אמנם לא היה לי כל קשר אתם, אבל שמתי לב שהם נראו טוב ושכולם היו לבושים באותם בגדים. בשבתות בבוקר, כשנכנסתי לחדר השינה של הורי, שמעתי היטב קולות צחוק וצעקות שבקעו מבית היתומים.

משמאל: סבא אברהם-אבא רפפורט בעת משחק שח.
נפטר בגטו קרקוב ב-1941

בקומה הראשונה בבניין, בנוסף לדירות המגורים, היה שטיבל, "חידר" שבו התפללו הגברים פעמיים ביום, והבנים למדו לימודי קודש. אבי וסבי לא התפללו שם. סבא התפלל בבית הכנסת של חסידי "רדומסקו", ואבא התפלל בבית הכנסת המשפחתי של משפחת רפפורט, ברחוב מייזלסה 8, אותו הקים סבא של אבא, הרב מאיר רפפורט, נצר של הש"ך. מאיר רפפורט היה אב בית הדין (רבא"ד) של קרקוב משנת 1890 ועד מותו ב-1920. כל הגברים במשפחתו של אבי וכל מי שנישא לבת משפחה, גם אם התגוררו רחוק התפללו מדי שבת בבית הכנסת המשפחתי. הגברים התפללו בחדר גדול מאד, שכל ריהוטו הותאם למטרה זו. בבית הכנסת היו שני ספרי תורה, אחד גדול והשני קטן יותר. בבית הכנסת לא היה חזן ואת כל התפקידים הקשורים בניהול התפילות מילאו המתפללים.

בחדר הסמוך התפללו נשים. בשבתות באו לבית הכנסת רק נשים בודדות, אך בחגים ובימים נוראים היה החדר מלא. בית הכנסת המשפחתי המשיך להיות פעיל עד פרוץ המלחמה, ואולי אפילו בחלק ממהלכה.

היינו משפחה מסורתית-דתית. לפני חג הפסח הוחלפו כל כלי האוכל בכלים מיוחדים לפסח. ליל "הסדר" היה מאד חגיגי וכולנו השתתפנו בקריאת ההגדה עד תומה. לפני חג הסוכות הוקמה בחצר הבית סוכה גדולה ויפה, ששימשה את כל דיירי הבניין. בתשעה באב לא צמו בביתנו אלא אכלו אוכל חלבי, כמו גם בשמונת הימים שלפניו. חג הפורים נחוג בהכנת משלוח מנות, וסבא ישב עם חבילת שטרות ונתן ממנה ביד רחבה לתלמידי הישיבות שפקדו את דירתנו, מנהג מקובל בחג...

ביום שישי 1 בספטמבר לפני הצהריים פרצה המלחמה במלוא עוזה, ללא כל הכרזה מוקדמת.

דבורה הנפלד, מתוך "אלוהים, איפה היית?"

מספרים על...

מספרים על חכמתו של הרמ"א:
מעשה בשר המחזו שרצה לבקר ברובע היהודי. הוא פנה אל הרמ"א ואמר: שמעתי שאיש חכם אתה. שלושה שערים בחומת הגיטו, כתוב במכתב חתום באיזה שער אני אכנס? מסר הרמ"א את התשובה במעטפה סגורה וביקש מהשר לפתוח אותה לכשיכנס לגיטו. ציווה השר לפרוץ שער רביעי בחומה. בפתחו את המעטפה מצא כתוב: תפרוץ שער רביעי.

מספרים על הגאון הר' יואל סירקיס,
רב ומח"ס "בית חדש" כי פרצה מגפה ב"עיר היהודים" וגרמה למותם של ילדים. החלו האנשים לחפש את סיבת המגיפה. אמר מישהו: ראיתי שבלילה אין אור דולק בחלוננו של הרב, סימן שאינו יושב ולומד בלילה. מי יודע אם לא על כך בא העונש מהשמים...

הלכו פרנסים בלילה לבית ר' יואל, פתחו את הדלת ומצאו שהדירה שרויה בחושך ורק קול נחירת הישנים מנסר בחלל. פתאום קלטה אזנם קול לימוד. נכנסו פנימה ומצאו את הרב יושב בפינה ושפתיו מפזמות בקול לומדים. שאלו אותו הפרנסים: רבנו, מדוע אינך לומד באור? ענה להם: אין לי כסף לנר...

מספרים על ר' יום טוב ליפמן הלר:
הרבנים הגדולים טמונים סמוך לכניסה לבית הקברות, ויש המספרים מדוע נמצא רחוק קברו על הרב ר' יום טוב ליפמן הלר מח"ס "תוספות

יום טוב": בימיו חי בעיר איש עשיר מאד, שהיה ידוע כקמצן גדול. בשל קמצנותו היה שנוא מאד על היהודים שטענו: רבנו, החי על משכורת דלה, מפזר הכל על עניי העיר, והוא – העשיר, הקמצן...

והנה נפטר העשיר. קברוהו בסמוך לחומות בית הקברות, אך מאז חדל ר' יום טוב לחלק את הסכומים הגדולים לעניים. כששאלוהו על כך סיפר: כל הכספים שחילקתי היו משל פלוני העשיר, שאסר עלי לספר מהיכן הכספים. עכשיו אני מבקש כי בבוא יומי תקברו אותי לידו.

על רבי העשיל מקראקא, שהתמנה לרב בקרקע בשנת 1655 (תט"ו) ונודע בכינוי "רבי העשיל הגדול", מספרים שילד יצא עם אביו לטייל בסביבות העיר. ראה אווזים רועים באחו, והנה אחד מהם עומד על רגל אחת. שאל העשיל את אביו: אבא, האם לאווז יש רק רגל אחת? הוציא האב מטפחת מכיסו ונפנף בה. נבהל האווז והחל לרוץ בשתי רגליו. לימים, בשעת ארוחת צהרים של שבת, ראה העשיל על צלחתו כרע אחת של אווז. הוציא מטפחת מכיסו והחל מנפנף מעל הצלחת...

ועוד מספרים על רבי העשיל שיום
אחד, בהיותו עוד ילד, ישב בבית המדרש ופתאום פרצה אשה לבית התפילה, רצה לארון הקודש והיא בוכה וזועקת: אבי שבשמים, בעלי

ציור של הרמ"א (1572-1530)

חולה, הילדים נמקים ברעב ומאין אמצא את לחמם? בכתה האשה ויילה ופתאום השמיע העשיל, שהסתתר מתחת לשולחנות, את קולו: אשה, לכי היי רופאה של חולים ותצליחי.

החלה האשה לרפא חולים, רפאה והצליחה, ובכך מצאה את פרנסתה. עברו שנים. ר' העשיל היה לרבה של קרקוב והנה חלה. בגרונו עלתה מורסה. כל רופאי העיר נקראו אל החולה אך לא הצליחו לרפא אותו. כשכלו כל הקיצין נקראה האשה. שאל אותה הרב מנין חוכמתה בריפוי. סיפרה האשה על הקול משמים ששמעה לפני שנים רבות בבית המדרש. נזכר הרב בדבר, פרץ בצחוק, צחק וצחק, המורסה התפגעה והמוגלה יצאה ור' העשיל התרפא.

נר לזכרו של דוד מלצר הי"ד

זכרונות, זכרונות. כמה חום, ערגה וכאב הם מביאים. לפעמים מנגינה, צליל או שיר, מחזירים אותנו לעבר. מספיק ששומעים אותו, והכל חוזר כמו בקלידוסקופ התמונות מתחלפות. השיר "ואולי" של המשוררת רחל הוא כזה עבורי. אולי. כמה תוכן, ספק, ברירה, תקווה חבויים במילה קטנה זו. והנה הסיפור:

היה זה בחודשים הראשונים של המלחמה. "שלהי קיץ". הסתו הזהוב והקסום של פולין. באחת השבתות, אנחנו קבוצה של צעירים חברי תנועת "צופים" ו-"עקיבא" מתגנבים אחד אחד למטבח של חברנו בנק ברנדשטיין ומקשיבים להרצאה אשר אחד החברים הכין - עד היום אני זוכרת אותה - על חיי אחינו בקיבוץ. ואחר כך שירה חרישית, געועים לציון ולחופש.

לפתע עלם צעיר, דוד מלצר, מתחיל לשיר סולו והשיר הוא "ואולי, ואולי הסערה תעבור, אולי יגיעו ימים טובים ונוכל לחזור ולהפגש ב"קן", ולא בעליות גג או במרתפים בסתר. ואולי יפתחו בתי הספר ושוב נהיה תלמידים. ואולי?"

לא עברו ימים רבים ודוד ואני היינו לחברים טובים. יחד עבדנו בהתנדבות במטבח לנצרכים, אבא של דוד היה האחראי ואמו, כמו גם אמי, התנדבו לעזור. המטבח היה ברחוב יוזפינסקה, בביתו של הרב פרנקל. יחד הדרכנו

במעון של "צנטוס" וטפלנו בילדים יתומים נצרכים, להביא להם קצת שמחה, קצת אור בחשיכה. יחד יצאנו בבוקר ל"קרזמיונקי", ושם זוג רומנטי קראנו שירה, ברחנו מהמציאות לעולם יפה, עולם טוב יותר, וביקשתי מדוד שישיר לי את השיר שלנו "ואולי", כי יש תקווה בליבנו, אולי זה יעבור, אולי גם לנו תזרח השמש. אך עננים כבדים כיסו את השמים, גזרות באות אחת אחר השניה. בתחילה "היודן בינדה" - סרט עם מגן דוד הדוק לבגד, אחר כך גזירה חדשה. יהודים חייבים לגור בגטו. אך ורק נבחרים מקבלים רשות להישאר בגטו.

וכך אנו נפרדים. דוד נסע לטרנוב ואני נשארת בגטו קרקוב. בערב האחרון לפני הפרידה ישבנו שעות רבות. דברנו, חלמנו, קיוונו, ולפני שנפרדנו ביקשתי עוד פעם "תשיר לי את השיר שלנו. תשיר לי 'ואולי', ואולי תחזור לקרקוב, ואולי נהיה שוב ביחד?"

בדרך לא דרך הגיע דוד מדי פעם לגטו. כמובן גר אצלנו, בדירתנו הקטנה הצפופה, ישן על הרצפה, אך לא מתלונן, כי כך מצליחים אנו לבלות יום או יומיים ביחד. ותמיד תמיד נפרדים עם השיר "ואולי".

דוד נרצח במחנה מאטהאוזן ב-1944. יהי זכרו ברוך.

אסתר (סטניה) מנהיים (הולנדר)

קורא'ט כותב'ט

אחרי שלושה חדשים תחת שלטון הגרמנים בקרקוב החלטנו ועברנו בלילה של 11 נובמבר 1939 את נהר סאן, והגענו ללבוב. שם מצאנו דירה אצל אחד מעשירי העיר, כמובן בתשלום, חדר ברחוב צ'רסניובה שליד פארק סטרייסקי. מצאתי עבודה כשומר לילה בבית חרושת לבגדים.

חודש ינואר באותו שנה היה קר מאוד. באחד הלילות, שכשאתי על משמרת, שמעתי וראיתי מכוניות רבות של חיילים ומשטרה, ואלה מוציאים מבתיים משפחות שלמות, ומובילים אותם בצעקות אל המשאיות. ארועים אלה נמשכו מספר ימים. התברר כי היה זה גירוש משפחות של קציני צבא פולני שהיו בשבי, והם נשלחו לסיביר.

בחודש מרץ ארעו ארועים דומים. הפעם הקורבנות היו משפחות של עשירי לבוב. בעלי הבית שלנו ניצלו, באותם לילות הם לא ישנו בבית וחזרו אליו אחרי הגירוש. הגירוש של חודש מאי לא הורגש בלבוב. הקורבנות היו פולנים עשירים (בורז'ואים) ובעלי אדמות, שהרוסים כינו אותם בשם "קולאקים".

ביוני פרסמו הרוסים הודעות לפיהם על כל הפליטים להתייצב לקבלת דרכון רוסי, שבו מוגבלת שהייתו של בעל הדרכון בערים גדולות. כמובן שלא התייצבנו, והמשכנו לגור במקום בלי דרכונים. כשפג תוקף ההתייצבות רווחו שמועות כי בלילה תתחיל אקציה. רוב האנשים נעדרו מבתיים בלילות. אנחנו, אשתי, אחי ואנוכי, ישנו במקום עבודתי. לאחר שבוע חזרנו הביתה.

אנשי נ.ק.ו.ד. הגיעו באמצע הלילה, ונלקחנו למקום איסוף בבניין בית הספר. שם נערכה סלקציה: רווקים נשלחו לבית הסוהר ומשם למחנות בסיביר, ואילו בעלי המשפחות וביניהם אנחנו, הועברנו לקרונות משא שחנו בתחנת רכבת.

הדרך שלנו לסיביר נמשכה שלושה שבועות. את כל שנות המלחמה העברנו בנדודים ברחבי רוסיה, (הרי אורל, סיביר וקזחסטן) וב-1946 חזרנו לפולין. אשתי ואנוכי ניצלנו. אחי נעלם בדרום רוסיה. אחות אשתי, שהיה לה דרכון רוסי, הוחזרה לגטו קרקוב ומשם נשלחה בטרנספורט לשטוטהוף ושם נספתה. אחות אחרת היתה רוקחת בגטו קרקוב ובבית החולים במחנה פלשוב, וניצלה. אחיה של אשתי גויס, כרופא, לצבא הרוסי ועבר מאוחר יותר לצבא הפולני, וניצל.

צבי גרינגרס

זכאיות לפנסיה גרמנית עבור עובדי גטו לשעבר

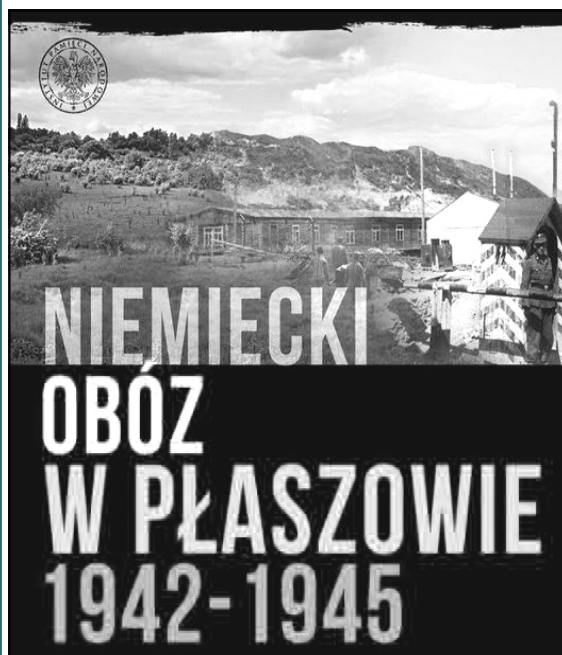
לאחר שנים רבות של דיונים בין ועידת התביעות לממשלת גרמניה, סוכם כי החל מ-1 באוגוסט 2014 יתאפשר למקבלי הביטוח הסוציאלי הגרמני עבור עבודה בגטאות (המוכר בשם "פנסיות הגטו" או "ZRBG") לקבל תשלום רטרואקטיבי משנת 1997. בנוסף יכללו בתוכנית גטאות נוספים לרבות גטו שנגחאי וגטאות נוספים בסלובקיה ורומניה.

ההקלה בדרישות עבור המוטבים הייתה מטרה רבת שנים של ועידת התביעות. תשלומים אלה יסייעו בהבאת מידה קטנה של צדק לקורבנות הנאצים ברחבי העולם.

תשלומים רטרואקטיביים

לשם ביצוע התשלומים תשלח הממשלה הגרמנית, החל מה-1 באוגוסט, מכתבים לקורבנות הנאצים ברחבי העולם שמקבלים כיום פנסיה זו (המבוגרים ביותר יהיו הראשונים לקבל את המכתבים). כל מי שמקבל כיום פנסיה זו יקבל מכתב המסביר את האפשרויות העומדות בפניו, וכל מקבל רשאי לבחור לקבל את הפנסיה כשהיא מתוארכת לאחור לתאריך מוקדם יותר; עם זאת, מכיוון שסכום הפנסיה נקבע בחלקו על פי הגיל, הסכום החודשי עשוי להיות מופחת אם הוא מתוארך לאחור. לפיכך, יהיה כל מקבל יצטרך להחליט מה האפשרות שתהיה הטובה ביותר עבורו או עבורה.

"מחנה גרמני בפלשוב 1942-1945"

סניף קרקוב של המכון לזכרון לאומי (IPN) הכין תערוכה "מחנה גרמני בפלשוב 1942-1945" (Niemiecki Obóz "w Płaszowie 1942-1945") המציגה את סיפורו הטרגי של מחנה הריכוז הסמוך לקרקוב, ואשר בו נרצחו יהודים רבים מקרקוב וסביבותיה. בתערוכה תמונות מהמחנה וחומר ארכיוני, במטרה להציג היבטים שונים של המחנה כמקום של עבודת פרך והוצאות להורג המוניות שבוצעו במקום. התערוכה הוצגה בקרקוב ובימים אלה היא מוצגת בערים שונות בפולין.